

Sparen voor geluk

Meld je aan voor onze nieuwsbrief om op de hoogte te blijven van
de nieuwste boeken van Ambo|Anthos *uitgevers* via
www.amboanthos.nl/nieuwsbrief.

Hika Harada

Sparen voor geluk

Vertaald uit het Japans
door Luk Van Haute

Ambo|Anthos
Amsterdam

De vertaler ontving voor dit boek een
projectbeurs van Literatuur Vlaanderen.

**LITERATUUR
VLAANDEREN**

ISBN 978 90 263 6239 2

© 2018, 2021 Hika Harada

All rights reserved

Dutch language translation rights arranged with
Chuokoron-Shinsha, Inc. through The English Agency
(Japan) Ltd. and New River Literary Ltd.

© 2023 Nederlandse vertaling Ambo|Anthos *uitgevers*,
Amsterdam en Luk Van Haute

Oorspronkelijke titel 三千円の使いかた / *Sanzen-en no tsukaikata*

Oorspronkelijke uitgever Chuokoron-Shinsha, Inc., Tokio

Omslagontwerp Margo Togni

Omslagillustratie © VectorART/Adobe Stock

Foto auteur © Takeshi Kita

Verspreiding voor België:

Veen Bosch & Keuning uitgevers nv, Antwerpen

Inhoud

1

Hoe besteed je drieduizend yen? 7

2

Hello Work op je drieënzeventigste 49

3

Ga ervoor! Tien miljoen spaargeld! 91

4

Kosteneffectiviteit 125

5

Financiële lessen voor echtscheiding op latere leeftijd 169

6

Een zuinige familie 217

I

Hoe besteed je drieduizend yen?

Hoe je drieduizend yen besteedt, bepaalt je leven, zei oma.

Hè? Drieduizend yen? Waar had ze het over?

De jonge tiener Miho Mikuriya keek op van haar boek.

‘Hoezo bepaalt dat je leven, in welke zin?’

‘In de letterlijke zin. Wat je met dat kleine bedrag van drieduizend yen koopt, wat je ervoor kiest, wat je met die drieduizend yen doet, dat geeft uiteindelijk je leven vorm.’

Miho was op bezoek bij haar grootmoeder, die in de buurt woonde, en in een hoekje van de kamer zat ze met haar armen om haar knieën geslagen *Anne van het eiland* te lezen. Oma dronk een kopje thee aan de eettafel.

Miho snapte het niet goed.

Toen oma de verwarring op haar gezicht zag, lachte ze hardop.

‘Neem nu dat boek, wanneer heb je dat gekocht?’

‘Met nieuwjaar, met het geld dat ik van jou kreeg, oma.’

Dit jaar had Miho met nieuwjaar van haar oma drieduizend yen gekregen. Ze was een paar keer met vrienden naar McDonald’s gegaan, had een boek gekocht en toen was het op. Ze had van beide uitgaven geen spijt. Bij McDonald’s had ze lekker veel kunnen kletsen en *Anne van het eiland* las ze nu al voor de

derde keer. En telkens als ze het las, beleefde ze er plezier aan. Ze vond dan ook niet dat ze geld verspilde, maar om de een of andere reden was het wel meteen op. Met haar maandelijkse zakgeld ging het net zo.

‘Houd je niet bij in een boekje waar je zakgeld naartoe gaat, Miho?’

‘Ik krijg niet zoveel dat het de moeite waard is om bij te houden.’

Per maand kreeg ze vijfhonderd yen zakgeld. Ook dat was op zodra ze met vrienden naar McDonald’s ging of een boek kocht. Soms zeurde ze bij haar vader of moeder om het ontbrekende deel bij te leggen.

Oma schudde haar hoofd. Als om te zeggen: typisch Miho.

‘Zeg eens, waar heeft je zus dit jaar haar geld voor nieuwjaar aan uitgegeven?’

‘Hm, wat was het ook weer? Ze vroeg mama mee naar het warenhuis te gaan en kocht een roze portemonnee van lakleer, geloof ik. Ze heeft bijgelegd met haar zakgeld, zei ze.’

Haar oudere zus, die al in de bovenbouw zat, had met nieuwjaar ook drieduizend yen van oma gekregen. De roze portemonnee was meer iets voor grote mensen, maar zag er toch schattig uit. Haar zus kon niet wachten om ermee op schoolreis te gaan.

‘Voor Miho McDonald’s en een boek, voor Maho een roze portemonnee, dat zegt toch veel over jullie karakter?’

‘Van boeken houden of van schattige dingen houden, dat is nog wat anders dan je karakter,’ wierp Miho tegen, maar oma mompelde alleen dat ze het spoedig wel zou begrijpen.

Miho was niet overtuigd. Ze kon het er niet mee eens zijn. Haar leven was nog maar net begonnen en ze zag helemaal niet hoe haar eigen kleine keuzes dat leven zouden veranderen.

‘Oma, je lijkt wel Marilla.’

‘Wat is dat?’

‘Niets, laat maar.’

Om de een of andere reden had Miho opeens moeten terugdenken aan dat gesprek van toen.

In een warenhuis was dat, voor het rek met de theepotten. Onwillekeurig slaakte ze een kreetje en liet de pot die ze vasthad bijna uit haar hand vallen.

Sinds ze een halfjaar geleden op zichzelf was gaan wonen, had ze de hele tijd geen theepot gehad en dronk ze thee in zakjes of kocht die in de buurtsuper voor ze naar haar werk ging.

Na een poos rond te hebben gekeken, overwoog ze voor een simpele glazen pot te gaan. Hij kostte precies drieduizend yen. Met deze kon ze de kleur en de inhoud zien als ze kruidenthee zette en hij paste ook goed bij de inrichting van haar kamer, die ze wit als hoofdtoon had gegeven. Ook als ze groene thee zette, zou het mooi zijn.

Ze probeerde zich te herinneren wat voor pot haar vijf jaar oudere zus Maho, getrouwd en moeder van een kind, gebruikte. Ze meende dat het zo'n emailen koffiepote was. Zo eentje die je ook kon gebruiken als kleine ketel om water in te koken. Had Maho niet verteld dat ze hem had gezien op de Instagram van een van die zogeheten ‘charismatische huisvrouwen’ die zuinigheid predikten, en dat ze er op slag weg van was en geld had gespaard om een wat duurder te kopen? Miho zag nu weer voor zich hoe haar zus alleen die pot extra voorzichtig waste, zodat er geen krassen op het email zouden komen. Deze was niet eens heel duur geweest, hij had drieduizend negenhonderdtachtig yen gekost.

Haar moeder had thuis dan weer een theepot van een Noord-Europees merk, die ze van een vriendin had gekregen voor haar verjaardag. Haar moeder en die vriendin hadden al sinds hun

studententijd een hechte band. Misschien kwam het doordat ze hun jeugd tijdens de periode van de bubbeleconomie hadden doorgebracht, maar als ze in damesbladen snuffelden, kregen ze gegarandeerd geen genoeg van al wat trendy of lekker was.

Haar grootmoeder gebruikte een theepot van Royal Kopenhagen in blauw en wit porselein en een handgemaakte trekpote die ze op reis had gekocht. Allebei waren ze erg duur, je zou ze lang niet voor drieduizend yen kunnen kopen. Maar ze maakte er al jarenlang volop gebruik van en als je het per dag uitrekende, zou je dan ook onder de drieduizend yen per jaar uitkomen. Ze was er zo mee vergroeid in haar dagelijks leven dat je maar 'oma' hoefde te zeggen en het beeld doemde al op van Miho's grootmoeder die met een van beide thee zette.

Nu snapte ze het: hoe je geld besteedde, bracht inderdaad misschien wel tot uiting wie je was.

Miho zette de glazen theepot terug in het rek. Het idee dat dit ding moest voorstellen wie ze was, deed haar twijfelen of het echt geschikt was.

Dat doorzichtige glazen ding, dat er zo broos en breekbaar uitzag.

Zonder kleerscheuren afstuderen aan de universiteit, een baan vinden en op zichzelf gaan wonen, dat waren zo'n beetje Miho's doelen van de afgelopen paar jaar geweest.

Werken deed ze bij een IT-bedrijf in Nishi-Shinjuku. Het was een middelgrote onderneming, kon je stellen. In deze sector waren de werkomstandigheden doorgaans nogal schimmig en hoewel haar directe superieuren er vrij moderne opvattingen op na hielden, was het bestuur boven hen, dat het beleid van het bedrijf bepaalde, behoorlijk ouderwets, de directeur inbegrepen. Bij de oprichting was het een dochteronderneming van een dochteronderneming van een telefoonmaatschappij ge-

weest, maar zo'n tien jaar geleden was het zelfstandig geworden en had het ook een andere naam gekregen. Tegenwoordig ontving het echter zelfs orders van de regering of openbare nutsbedrijven en waren de financiën stabiel. In haar studententijd was ze aangetrokken geweest tot allerlei sectoren en had ze getwijfeld. Maar in deze onderneming heerste een bedrijvigheid die eigen was aan IT en de secundaire arbeidsvoorwaarden waren goed, zodat Miho het er best naar haar zin had.

Zo'n jaar nadat ze daar aan de slag was gegaan, huurde ze een flat in Yutenji.

Alleen wonen was altijd al haar droom geweest. En omdat haar ouderlijk huis in Oost-Jujo stond, tien minuten lopen van het station Jujo en dicht bij de winkelstraat Jujo Ginza, wilde ze ter afwisseling eens een keer aan de westkant van Tokio wonen.

Het was een plek waarop de uitdrukking 'rustige woonwijk' perfect van toepassing was en ook dat was erg naar haar zin. Met de fiets kon ze op vijf minuten naar het hippe Nakameguro en vlakbij was een koffiehuis van de populaire keten Blue Bottle Coffee. De huur bedroeg, inclusief servicekosten, achtennegentigduizend yen. Het was een beetje duur, maar dat was overal zo aan de westkant van Tokio. Een studio van zo'n zestien vierkante meter in een vrij nieuw gebouw, ze was er trots op dat ze die had gevonden.

Kortom: Miho was heel tevreden met haar huidige leventje.

Ze had van jongs af aan een droom gekoesterd en ging ervan uit dat ze ook had gerealiseerd wat ze voor ogen had gehad. Zowel wat de universiteit als wat haar baan betrof.

Tot Machie Oda de bons kreeg.

Machie was vierenveertig. Ze had Miho begeleid toen zij nieuw was in het bedrijf.

Machie was enorm begaafd, aardig en goed in haar werk.

Niet het type van de bezige bij dat je zo vaak ziet bij dat soort mensen, maar de volwassen versie van een zacht, braaf meisje.

In feite stamde ze uit een goeude familie. Op een keer had ze Miho uitgenodigd en haar huis in het stadsdeel Suginami, waar ze samen met haar moeder woonde, bleek een oude villa met een hoge omheining en een bomenrijke tuin.

Toen Miho op de oude bel drukte, die hard zoemde, kwamen Machie en haar tengere moedertje haar zij aan zij begroeten.

Machies moeder had haar pas gekregen na haar vijfendertigste, zeldzaam voor die tijd, en ze was dan ook al op een gevorderde leeftijd.

‘Alles is zo verouderd, dat geeft niets dan problemen,’ zei Machie, toen Miho haar bewondering voor dat geweldige huis uitsprak. Dat deed ze niet uit bescheidenheid; van haar gezicht viel echt gêne af te lezen. Ze was gekleed in de bruine geruite blouse, het bruine vestje en de bruine rok die ze ook vaak op kantoor aanhad. Bij meetings en wanneer er klanten kwamen droeg ze daarbij een donkerblauw jasje. Miho had gehoord dat deze stijl al die tijd sinds Machie bij het bedrijf was gekomen nauwelijks was veranderd. Hij stond inderdaad verrassend los van elke modetrend. ‘Ik ben enig kind thuis en mijn vader is al vroeg overleden.’ Dat Machie en haar moeder in elkaars gezelschap in dit huis hadden geleefd, was in één oogopslag duidelijk.

Ze werd naar een ontvangstkamer geleid waar een sofa met een witte hoes stond.

‘Mama, dit hebben we van Miho gekregen.’

‘O, dat had ze echt niet hoeven doen.’

Toen ze hen stilletjes hoorde praten in de keuken over de cheesecake die ze in Nakameguro had gekocht, dacht Miho: Machie stamt echt uit een goede familie.

‘Ik schaam me om iets te serveren wat iemand anders heeft meegebracht, maar nu het er toch is, zullen we er dan maar van eten?’

‘Doet u voor mij geen moeite!’ riep Miho hen spontaan toe. In Jujo, waar ze was opgegroeid, was ze ook vaak bij mensen thuis uitgenodigd en ze had altijd gedacht dat het beleefd was ‘Nee, nee, doet u voor mij geen moeite’ te zeggen als iemand hoffelijk wilde zijn. Maar dat ze het zo hard had geroepen, was misschien misplaatst. Ze schaamde zich een beetje.

De twee brachten giechelend thee voor haar. Op de oude theekopjes van Japanse makelij stonden kleine roosjes geschilderd en ze waren vergezeld van Miho’s cheesecake en van rijstkoekjes.

‘Die rijstkoekjes heeft mama zelf gemaakt,’ zei Machie met een lichte bloos op haar wangen.

‘Ik heb de *mochi* voor de nieuwjaarsofferande gedroogd,’ legde de moeder uit, ook zij met een bloos. ‘De bakker van Japanse zoetwaren bij wie ik al een eeuwigheid kom, maakt jaarlijks een grote mochi voor ons klaar. Machie en ik kunnen die met z’n tweetjes niet opeten, maar ik krijg het niet over mijn hart om te zeggen dat hij hem kleiner moet maken.’

‘Hij is een heel oude kennis, vandaar,’ voegde Machie eraan toe.

‘Ik had die koekjes eigenlijk maar als tussendoortje opzijgelegd.’

‘En dat terwijl we van Miho zo’n prachtige taart hebben gekregen. Wat gênant.’

‘Ach wat. Ze zijn heel lekker!’

Miho at deze lichtjes met suiker bepoederde rijstkoekjes voor het eerst, maar de smaak deed haar aan vroeger denken. Ze waren in olie gebakken en toch lagen ze allerminst zwaar op de maag. Waarschijnlijk was er goede olie gebruikt.

‘Ik schotel mijn gasten altijd hetzelfde voor, alsof ik niets anders ken.’

‘Mijn oma ook, die kan goed ingelegde witte kool maken en popelt altijd om die aan mensen te serveren.’

‘Echt waar? Ik ben jaloers. Ik ben hopeloos met ingelegde dingen.’

Toen Miho ook nu weer de lachrimpels op hun gezicht zag, kreeg ze zin om alle mannelijke collega’s die op kantoor roddelden over de vraag of Machie nog maagd was samen aan een spies te rijgen. Machie was hun toeverlaat geweest en ze had zich altijd vriendelijk gedragen tegenover hen, maar toch was ze het voorwerp van dat soort spot geworden.

Machie was dat voorjaar getroffen door een licht herseninfarct. Gelukkig gebeurde dat toen ze thuis was en werd ze meteen naar het ziekenhuis gebracht, zodat ze na een maand opname en revalidatie al terug naar kantoor kon. In het begin sleepte ze nog lichtjes met haar been, maar na een paar maanden viel dat nauwelijks meer op. Toch werd Machie een poos vrijgesteld van overwerk. Doe maar rustig aan, zeiden haar chef, haar collega’s en ook Miho zelf tegen haar. Machie was iedereen dankbaar en zette ondertussen haar revalidatie voort.

Miho was onder de indruk. Ze vond het hartverwarmend. Wat een fijne werkplek, dacht ze, niets dan aardige mensen, mijn gevoel heeft me niet bedrogen.

Toen het bedrijf in het najaar echter een grootschalige reorganisatie aankondigde, was de allereerste naam die viel, die van Machie. En ze moest onmiddellijk opstappen.

Na Machies vertrek stelde Miho bij zichzelf iets merkwaardigs vast.

Tijdens het werk, tijdens de lunch, tijdens een meeting schoten haar plotseling dingen te binnen die verband hielden met Machie.

Machies woorden, Machies instructies, Machies blik, Machies lach.

Als ze zich afvroeg hoe ze nu in dat oude huis met haar elegante, kleine moedertje haar dagen zou doorbrengen, schoot ze vol.

De oorzaken voor Machies afdanking waren kennelijk dat ze een slechtere beoordeling had gekregen vanwege de mindere uren die ze werkte door haar ziekte, dat ze werd beschouwd als ‘makkelijk te ontslaan’ omdat ze, hoewel ze single en kinderloos was en de familienaam van haar moeder droeg, wel een groot huis had (iedereen wist dat Machie uit een goede familie in Suginami stamde), dat ze dankzij haar universitair diploma en haar vele dienstjaren een hoog salaris had zonder dat ze een leidinggevende functie bekleedde enzovoort...

Maar konden ze iemand echt zo makkelijk op straat zetten?

Hoewel Machies moeder op dat moment nog gezond was, zou het gezien haar leeftijd niet verwonderlijk zijn als ze binnenkort hulpbehoevend werd. En iedereen wist dat het voor Machie moeilijk zou zijn ander werk te vinden nu ze over de veertig was.

De dag nadat Machie was vertrokken zag Miho het lege bureau tegenover het hare en kreeg ze de indruk dat alles onzeker was, alsof de grond onder haar voeten wegzakte, alsof alles was verdwenen wat haar zelfvertrouwen en gemoedsrust had geboden.

Het afdelingshoofd, het teamhoofd, de collega's: tijdens de pauze lachten ze allemaal hardop terwijl ze de swing van hun golfspel nabootsten om te oefenen. Voor hen verstreken de dagen onveranderd en in Miho's ogen gaven ze niets om Machie.

En dat terwijl zij er zo door aangeslagen was!

Dat gezegd zijnde, als ze was gevraagd of zij er iets aan kon doen, had ze niet anders gekund dan stilzwijgend te berusten.

Toen Machie werd uitgekozen om af te vloeien, was Miho natuurlijk niet in staat geweest te zeggen dat zij ‘wel in haar plaats zou weggaan’. Ook al wist ze dat zij, jong als ze was, misschien niet meteen, maar toch makkelijker dan Machie een nieuwe baan zou vinden.

En een bedrijf dat haar een dergelijk gevoel gaf, dat verfoeide ze.

Het werd december en de periode van de eindejaarsfeestjes kwam eraan.

Uiteraard hielden ze ook in Miho’s bedrijf elk jaar zo’n feest. Dit bestond in principe uit een eerste bijeenkomst, waar het departementshoofd en iedereen onder hem samenkwamen, in totaal meer dan tweehonderd mensen, en een tweede bijeenkomst, die daarna met elke afdeling apart werd gehouden. Bij elk van beide evenementen was de organisatie een taak van de nieuwe en jongere werknemers. Met de voorbereiding van het eindejaarsfeest boven op de drukte van het jaareinde kregen de jonge twintigers onder het personeel het dan ook zo hard te verduren dat ze er letterlijk ‘bijna bij neervielen’.

Het jaar daarvoor was het ook voor Miho echt wel zwaar geweest. Maar dankzij Machie had ze het toch voor elkaar gekregen.

Machie was de enige oudere collega geweest bij wie ze over het eindejaarsfeest te rade kon gaan. Naar verluidt steunde ze jaarlijks de nieuwe werknemers van haar departement voor en achter de schermen bij het voorbereiden van dit voor hen ongewoon grootschalige evenement, gaf desgevraagd advies en checkte op het eind of ze geen fouten hadden gemaakt.

Als Miho nu aan al die dingen teruggedacht, werd ze zo weemoedig dat ze tranen in de ogen kreeg en zin had om met de voorbereidingen te stoppen. Als Machie haar het jaar daarvoor

niet had geholpen, was ze er ongetwijfeld niet zonder kleerscheuren doorgekomen. Uit de grond van haar hart was ze dankbaar dat ze allerlei dingen van haar had kunnen leren. En zelf gaf ze haar nog jongere collega's ook zo veel mogelijk advies.

Op de eigenlijke dag van het eindejaarsfeest verliep de eerste bijeenkomst zonder al te veel incidenten, waarna ze zich verplaatsten naar een karaokezaak voor het tweede deel.

Ze hadden een karaokebox gereserveerd die groot genoeg was voor alle leden van Miho's afdeling. Hoewel ze echt wel zin hadden om te zingen, wilden haar superieuren maar niet beginnen, dus als zetje in de rug nam Miho het initiatief door als eerste lied een duet te kiezen en dat met haar teamleider te zingen.

Daarna begon iedereen als het ware te vechten om de microfoon en ging Miho uitblazen in een hoekje van de kamer. Tijdens de eerste bijeenkomst had ze ook al met water aangelengde whisky gemaakt voor haar bazen, toezicht gehouden over de hotpot en zelf nauwelijks iets gegeten. Op het moment dat ze opgelucht al koud geworden pizza en friet in haar mond stopte, drong een vulgaire stem haar oren binnen.

'En? Heeft departementshoofd Minamiyama het nu eigenlijk met haar gedaan of niet?'

De volledige inhoud van het gesprek kon ze niet opvangen. Maar de toon was zo wansmakelijk dat ze met beide handen haar oren wilde bedekken en ze snapte meteen dat de uitlatingen de spot met iemand dreven.

'Het met haar gedaan? Uitgesloten. Dat zegt hij tenminste zelf. Zo laag gezonken is zelfs de chef niet.'

Er klonk onderdrukt gelach. Toen ze steeds in die richting gluurde, zag ze een handvol van haar superieuren verzameld in een hoek van de kamer, hun voorhoofden samenzweerderig bij elkaar gestoken.

Departementshoofd Minamiyama zelf stond vrolijk karaoke te zingen. Terwijl ze hem gadesloegen, roddelden ze dus over hem, ter vermaak bij hun drankje.

‘Dan is Machie met andere woorden nog maagd?’

‘Kennelijk wel, ja.’

Zodra ze beseftte dat ze het over Machie hadden, trok Miho wit weg en werden haar vingertoppen koud.

‘Verdomme, en dan te bedenken dat ik me heb ingehouden, omdat er geruchten waren dat ze Minamiyama’s scharrel was.’

‘Klopt niet, want toen ze werd afgedankt, heeft hij haar niet de hand boven het hoofd gehouden, toch?’

‘Valt iets voor te zeggen.’

‘Wie weet durfde hij haar niet in bescherming te nemen, precies vanwege die geruchten?’

‘In elk geval is het waar dat ze er misbruik van maakte om hier de baas te spelen alsof alles van haar was.’

‘Als je eenmaal zo wordt, krijg je het in de buitenwereld erg moeilijk, neem ik aan.’

Deze uitspraak van afdelingshoofd Saito, die twee jaar vóór Machie bij het bedrijf was gekomen, klonk opvallend gemeend.

‘Ze was best goed in haar werk en werd ook op handen gedragen door de bazen. Dat moet haar ergens het verkeerde idee hebben gegeven. In een ander bedrijf of een andere baan zal dat niet zomaar hetzelfde zijn.’

Ze lieten het klinken alsof ze medelijden met haar hadden, maar eigenlijk was het neerbuigende kritiek. Alsof ze zelf zo hoogstaand waren.

‘Als je er zo over denkt, was ze ook wel een slachtoffer van ons bedrijf,’ zei de teamleider, die jonger was dan Machie, hij al evenzeer alsof hij ter zake kundig was.

Je oogst wat je zaait, hoorde ze ook nog een stem, ze wist niet van wie.

Miho hield het niet meer uit en ging naar het toilet. Misschien had ze te veel ineens gegeten, want ze voelde zich misselijk, alsof haar borst werd dichtgesnoerd. Ze spuwde alles uit wat in haar maag zat.

‘Het lijkt me zo nutteloos allemaal.’

Toen hij Miho dat hoorde zeggen, zette Daiki Hasegawa zijn caffè latte neer.

Al sinds begin december had ze haar vriendje Daiki niet meer gezien, omdat ze het allebei zo druk hadden. Nu ze eindelijk weer eens samen waren, had ze hem voor ze het goed en wel beseft het hele verhaal gedaan over wat er was gebeurd en hoe ze daarover dacht.

‘Als ik zie hoe er zelfs over Machie, die zo haar best deed voor het bedrijf, op die manier wordt gesproken, wat heeft het dan nog voor zin me in te zetten op het werk?’

Daiki rolde met zijn ogen en woog zijn woorden voor hij antwoord gaf.

‘Als je eenmaal gaat nadenken over de zin van werken of van het leven en zo, dan lijkt het voor iedereen nutteloos, hoor, geloof me. Niet alleen bij jonge mensen zoals wij, ook bij die ouwe mannen op kantoor is dat zo, neem ik aan.’

‘Denk je?’

‘We zijn allemaal zulke nietige mensen, weet je. Daarom spraken die kerels ook met zoveel gretigheid kwaad over haar. Omdat ze onzeker zijn, praten ze elkaar naar de mond. Dat erkennen is op zich al belangrijk, veronderstel ik. Dat jij tenminste je eigen zwakheid en nietigheid onder ogen kunt zien, vind ik geweldig aan jou.’

Precies, zo was Daiki altijd al. Bijzonder zacht, en goed in het bieden van troost. Je zou het niet zeggen als je hem zag, maar hij wist de mentaal broze en kwetsbare Miho uitstekend op te beuren.

Daarom was ze voor hem gevallen.

‘Trouwens, ik vind dat er ook wel enige waarheid zit in wat die ouwe mannen zeggen.’

‘Sorry?’

Juist nu zijn zachtheid haar eindelijk weer eens opviel en ze erdoor was aangedaan, voelde ze een kille wind.

‘Misschien had Machie echt zo’n kant die jij niet kende.’

‘Onzin. Zo iemand is Machie niet. En wat zou jij doen, Dai-ki, als je op je werk in zo’n roddelgesprek betrokken raakte?’

‘Tja, ook al zou ik zelf nooit de aanstoker zijn, ik zou in stilte luisteren en eens lachen, neem ik aan. Roddelen is een noodzakelijk kwaad in een bedrijf. Vooral als het gaat om achterklap over vrouwen die binnen het bedrijf geen carrière gaan maken, schaadt het niemand en is er dan ook geen probleem.’

Geen carrière gaan maken? Plotseling leek zijn gezicht op dat van een van die ouwe mannen.

‘Hoe kun je zo iets zeggen? Dat is vreselijk.’

‘Welnee. Is wat die mensen zeiden eigenlijk wel zo fout?’

Ook dit voelde als een klap tegen haar wang. Het was een schok, klein maar onmiskenbaar.

‘Jij prijst Machie de hemel in, Miho, maar voor iedereen diende ze als een soort glijmiddel binnen het bedrijf. Ik heb je nooit horen zeggen dat ze bezig was met taken die raakten aan het essentiële functioneren van het bedrijf. Kun je zo iemand echt bekwaam noemen? Ook bij ons op het werk zijn er vrouwen die er louter prat op gaan dat ze er al lang zijn, terwijl ze niet eens iets bijzonders kunnen, en ik vind dat eerlijk gezegd storend. Dat ze als overbodig worden beschouwd, is onvermijdelijk. Vroeger ja... in de tijd van de hoge groei of de periode van de bubbel, toen kon dat, maar tegenwoordig hebben de bedrijven naar mijn mening niet langer de ruimte om zulke mensen te onderhouden.’